

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора педагогічних наук, професора

Янкович Олександр Іванівни

на дисертаційну роботу **Гладун Ольги Василівни**

«Підготовка майбутнього вчителя до виховання підлітків

з низьким статусом в учнівському колективі»,

подану на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук
зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Актуальність теми виконаної роботи. Загострення важливих суспільних проблем (майнове розшарування, соціальна несправедливість, криза інституту сім'ї, збільшення кількості випадків узалежнень людей від психоактивних речовин тощо) відображаються на освітньому процесі загальноосвітньої школи; є одним із чинників, що впливають на формування «Я-концепції» учнів. З одного боку, виділяються діти з агресивною поведінкою, що намагаються в такий спосіб підвищити свій статус, з іншого – діти з комплексом неповноцінності, яких кривдять. У зв'язку з цим набувають актуальності дослідження на теми формування колективу, психолого-педагогічної роботи з учнями, які є вразливими в спілкуванні з дорослими та однолітками, зокрема мають низький рівень комунікативного потенціалу, непристосовані до співпраці, що зумовлює необхідність наукових розвідок підготовки вчителя до вирішення зазначених проблем. Саме цій темі присвячена дисертація О. Гладун.

Важливість її роботи посилюється потребою усунення виявлених нею суперечностей: необхідністю підготовки майбутніх учителів до виховання підлітків з низьким статусом в учнівському колективі, зумовленою соціально-педагогічними чинниками, і недостатньою розробленістю шляхів її вирішення; необхідністю розв'язання проблеми підготовки майбутніх учителів до виховання підлітків із низьким статусом в учнівському колективі і практико-методичним забезпеченням, що не відповідає вимогам часу; потребою школи в забезпеченні висококваліфікованими фахівцями для розв'язання проблеми подолання низькостатусності учнів у шкільному середовищі і недостатнім використанням можливостей освітнього процесу ЗВО.

Отже, необхідність вирішення зазначених суперечностей, відсутність комплексних досліджень щодо підготовки майбутніх учителів до роботи з підлітками з низьким статусом в учнівському колективі визначили актуальність вибору теми дисертаційного дослідження Гладун О. В.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконано відповідно до тематичного плану науково-дослідної роботи кафедри педагогіки, професійної освіти та управління освітніми закладами Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського «Педагогічний супровід особистісно-професійного

розвитку майбутнього вчителя» (0119U102999); «Теоретико-методичні засади формування загальнопедагогічної компетентності сучасного вчителя в контексті оновлення європейського простору вищої освіти» (0115U002571). Тему дослідження затверджено Вченою радою Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (протокол № 6 від 22 січня 2014 р.) і узгоджено в Міжвідомчій раді з координації досліджень у галузі освіти, педагогіки та психології України (протокол № 6 від 17 червня 2014 р.).

Дисертаційна робота має поліаспектний, міждисциплінарний характер: статус особистості в колективі досліджено з позиції філософії; проблематику низького статусу особистості в колективі розглянуто в аспекті корекційної роботи з важковиховуваними учнями, девіантними підлітками. Використано психологічні, біологічні знання для виявлення особливостей підліткового віку. Міждисциплінарність наукових розвідок потребувала високого методологічного рівня наукового пошуку. Теоретико-методологічними засадами дослідження є концептуальні положення про професійну підготовку майбутнього вчителя, зокрема, до виховної діяльності в школі, формування світогляду та методологічної культури майбутнього вчителя, розвиток у майбутніх учителів професійних знань, умінь і навичок, підготовку вчителя до інноваційної діяльності, до професійного самовдосконалення, саморозвитку та самореалізації, розвиток творчості майбутнього вчителя, формування якостей майбутнього вчителя.

Ступінь обґрунтованості використаних методів. Дисертантка у строгій відповідності до логіки наукового пошуку коректно сформулювала науковий апарат, визначила мету і завдання роботи, використала адекватні методи дослідження, що дало їй можливість досягнути поставлених цілей і реалізувати завдання. Науково-пошукові дії Гладун О. В. відповідають теорії і методології наукового дослідження.

Згідно з визначеними метою і завданнями, у роботі логічно вибудовано структуру наукового пошуку. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, загальних висновків, додатків, списку використаних джерел. Авторкою сформована якісна джерельна база – 306 найменувань. Це слугує беззаперечним аргументом інформативності, валідності та доказовості представленої роботи.

Відповідно до першого завдання О. В. Гладун на основі теоретичного аналізу філософської, соціально-психологічної, педагогічної літератури обґрунтувала та схарактеризувала сутність поняття «підліток із низьким статусом в учнівському колективі», розглянувши сутнісні характеристики: відсутність авторитетності та престижності статусного становища, низьке місце в системі соціальної стратифікації певного колективу; ігнорування прав учня, привілеїв з боку інших членів колективу, низька оцінка соціального статусу (демонстрація неповаги, недотримання ввічливості), накладення санкцій на

підлітка в особистісній взаємодії.

Відповідно до другого завдання визначено діагностичний інструментарій готовності майбутніх учителів до виховання підлітків із низьким статусом в учнівському колективі.

Згідно з визначеним третім завданням, О. В. Гладун виявила й експериментально перевірила педагогічні умови, що забезпечують результативність підготовки майбутніх учителів до виховання підлітків із низьким статусом в учнівському колективі.

Виконуючи четверте завдання, дисертантка розробила й апробувала модель підготовки майбутніх учителів до виховання підлітків із низьким статусом в учнівському колективі; створивши відповідні методичні рекомендації для викладачів і студентів ЗВО.

До найбільш істотних наукових результатів, що мають наукову новизну, особисто одержаних дисертанткою, належать: теоретичне обґрунтування комплексу педагогічних умов підготовки майбутніх педагогів до виховання підлітків із низьким статусом в учнівському колективі (активізація професійної мотивації майбутніх педагогів до виховання підлітків із низьким статусом в учнівському колективі шляхом застосування інтерактивних методів навчання; створення в освітньому процесі професійно-орієнтованих ситуацій, що відображають особливості виховання підлітків із низьким статусом в учнівському колективі; використання технології психолого-педагогічного супроводу у підготовці майбутніх педагогів до виховання підлітків із низьким статусом в учнівському колективі); *розробка* моделі підготовки майбутніх педагогів до цього напрямку виховання; *визначення* діагностичного інструментарію (критеріїв, показників та рівнів) готовності майбутніх учителів до виховання підлітків із низьким статусом в учнівському колективі.

Робота має вагоме практичне значення. Гладун О. В. розробила та впровадила методику підготовки майбутніх учителів до виховання підлітків із низьким статусом в учнівському колективі, підбрала та опрацювала діагностичний інструментарій для визначення рівня готовності майбутніх учителів до означеного напрямку виховання учнів, створила методичні рекомендації «Підготовка майбутнього вчителя до виховання підлітків із низьким статусом в учнівському колективі». Дисертантка також розробила програму семінарів, тренінгів для керівників, учителів закладів освіти області з проблематики запобігання низькостатусності підлітка в учнівському колективі.

Заслуговує на увагу апробація висновків дослідження. Дисертантка брала участь у 7 міжнародних наукових конференціях як в Україні, так і за кордоном, 7 Всеукраїнських конференціях, а також *наукових конференціях* Вінницького державного університету імені Михайла Коцюбинського (2013-2017 рр.), на міжнародних форумах та виставках.

Достовірність і новизна наукових положень, сформульованих у

дисертації, забезпечена достатнім ступенем обґрунтованості та повнотою викладу в 25-ти публікаціях, з яких: 6 статей у наукових фахових виданнях України з педагогічних наук, 6 статей у журналах і збірниках, що внесено до міжнародних науково-метричних баз, 10 статей та тези у збірниках матеріалів науково-практичних конференцій, 5 статей – у матеріалах міжнародних конференцій, 3 статті – у матеріалах закордонних конференцій, методичні рекомендації.

Загальні висновки чіткі, логічно структуровані та відображають основні результати дослідження відповідно до його завдань; оформлені додатки можуть бути використані в теорії та практиці підготовки майбутніх учителів. На нашу думку, одержані в дисертаційному дослідженні результати можна кваліфікувати як нове вирішення важливого в педагогічній науці завдання на рівні вимог до кандидатської дисертації.

Зміст автореферату відповідає змісту дисертації та спеціальності, за якою вона подана до захисту.

Визнаючи наукову цінність та позитивно оцінюючи дисертаційне дослідження, вважаємо за доцільне висловити певні зауваження та побажання:

1. Характеризуючи студійовані джерела, дисертантка зазначила, що в науковій літературі не окреслено дефініцію явища низького статусу підлітка в учнівському колективі. Визначивши її, авторка не зазначила цей здобуток у науковій новизні.

2. У роботі правильно визначений науковий апарат дослідження, проте мета та третє завдання фактично співпадають.

3. У розробленій моделі підготовки майбутніх учителів до виховання підлітків із низьким статусом в учнівському колективі (с. 181 дисертації) обґрунтовано правильно приділено увагу інтерактивним технологіям навчання (перша педагогічна умова), проте, на нашу думку, варто також було відобразити технології формування дитячого колективу, інші інноваційні й традиційні технології, що сприяють підвищенню статусу підлітків у колективі. Обізнаність із цими технологіями варто передбачити в когнітивному критеріїв готовності майбутніх фахівців до виховної роботи. Варто було б також підготовку майбутнього вчителя до досліджуваної діяльності здійснювати не лише під час вивчення навчальних дисциплін «Педагогіка», «Вікова та педагогічна психологія» тощо, а й «Освітні (Педагогічні) технології», які вивчаються в багатьох педагогічних ЗВО.

4. Авторка, описуючи роботу з підлітками з низьким соціальним статусом, недостатньо приділила увагу використанню ідей ретроспективного аналізу підготовки вчителів до цієї роботи, а також історико-педагогічних досліджень щодо згуртування дитячого колективу.

5. У висновках необхідно було повніше описати реалізацію визначених педагогічних умов, що позитивно вплинули на рівень готовності майбутніх педагогів до виховання підлітків із низьким статусом в учнівському колективі.

6. Авторка не описала особистий внесок здобувача у праці: Хамська Н. Б., Гладун О. В. «Дослідно-експериментальна робота з підготовки майбутнього вчителя до виховання підлітків з низьким статусом в учнівському колективі».

Зазначені зауваження, проте, суттєво не впливають на теоретичну і практичну значущість дослідження та загальну високу позитивну його оцінку загалом.

Отже, рівень виконання дисертанткою визначених для дослідження завдань, вагомість і новизна теоретичних результатів, їхня практична значущість для розвитку педагогічної освіти дають підстави вважати, що дисертаційне дослідження Гладун Ольги Василівни «Підготовка майбутнього вчителя до виховання підлітків з низьким статусом в учнівському колективі» є завершеним самостійним дослідженням, яке за своїм змістом, рівнем новизни, теоретичним та практичним значенням одержаних результатів відповідає положенням пунктів 11, 12, 13, 14 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року № 567, нормативним актам МОН України та паспорта спеціальності, а її автор заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри педагогіки і методики
початкової та дошкільної освіти
Тернопільського національного педагогічного
університету імені Володимира Гнатюка

О. І. Янкович